

$\frac{176}{4051}$ $\frac{24}{XV}$ 1446-ԱԿ
 68

Ս Կ Ի Օ Ի Ն

ԲՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՅԻՐՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԵՂԵՐԸ

Յերի-րեալ յարևարհիկ լիպտա առ հիւրեա
 Տարպալիան Տանկանց արաչոյ :

Երկրորդ տիպ : 2004

Ի ՎԵՆՆԱ

Ի Տպարանի Հարց Մեխիմարեանց :

1830. ռմհթ.

491.99-8

U-57

u.r.

B

19992-59

(1866-50)

Karamazov (Fudimora)
Յառաջարան :

Սկսելով հինաց մեկ գրիկն մեր ազգին մեջը ուս-
ճան բառյանքը թիւնը աւելցած փեսնելով, ու-
նայելով որ իեղճ ծնուցը իրենց զաւկուներան
թիւնը բան սորակցնելու ուղիւնով՝ հոգանկոր ա-
նանք ձարպէտի թով, ու իրենք չորս փարձան
մեջը հապէս թիւնը հարգալ հըսորձինկոր՝ ա-
ռանց ուրիշ շփոսկոր կամ զաւարճալի բաննը
սորակը, շաք հըրոս-էինք իե՛ ծնուցայ ձրայ՝
որ պարտալ փեղ սփանկ հընորանցնեն, ու իե՛
փղոց ձրայ՝ որ շաք հալլաւաթին ու թիւ (կամ
աղէկ ըսեն) ուլնը հըսորձին : Սկիւլ գրիկն ալ
փեսնելով **Ա**-րոպայոց գրթերը ու հարգերը՝
որանցով իրենց փղոցը գի-րաւ ու թիւ ափենձան
մեջ իե՛ հարգալ ու իե՛ ուրիշ շփոսկար բաներ
հըսորձընենկոր, աւ գի-րոս-նիւնը մնալ մեր
ազգին մեջ փարածել ուղիցինք : **Ա**սոր համար
հինաց նոր ու գի-րին էլանանկովնը աւ **Բ**երանկա-
նը ալլաւարհաբար լիւրսով շարաբրեցինք, որ

Են մըր ասովն Վիերայեկաններուն՝ առ ինն Զեպե-
 րեններուն պարունը կը կատարել : Սկանգամայն
 պարին պարսները իրենց հասակին յարմար խոսակ-
 ցումներն են՝ առ իրենց լիպոցած հարկասոր բանե-
 րը ասոր մեջը կարգալով Յանձրոմիտն շին պատր,
 առ արտերնուն մեջը բազմանք կը լսուովն առելով
 զառնով կարգալով կամ ուրիշ գիտութիւններ արժիւ :
Ասանկ սկիւլ բ ընելով երեսն արարչեալ ասը
 ճասին առ անգարանին Գեղը ուրիշ աշխար-
 հաբառ գրքեր պատարճալն առ շգրակար բաներ
 արժիւլու համար, անանց երեսն ալ ուրիշ գիտրին
 գիտութիւններու գրքեր կը պարենք : առ ասանկով
 թիւ արեւմտան մեջ՝ թիւ աշխարհայանով՝ առ թիւ գըր-
 քերով պարս շաք բան կը սորովին կիճանան :

Ահա մենք մըր կողմեն աշխարհայանք առ
 առ գիտրին՝ շգրակար՝ առ մանգամայն թիւ ծակ-
 թով ըլլալու եղանակը գրանք մըր ալ գիտն շգրին
 բազմալով : հիճայ կարծենք ուրիշ բան շիճար
 բայց եմի իտրտամն լուր պզոց ծնողը առ պա-
 րուելն շարտեպնին ըսնան առ մըր աշխարհայանը
 ՚ի գործ զնելու, որ իրենք իրենց մե կը պարենեն՝
 որ շաք շգրակար առ գիտրին է երկը մըր ճա-
 րած եղանակը :

մ.

Ասորի Հայերեն Ղարոց:

Բարբառեր:

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի.
լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ճ. զ. ճ. մ. յ. ն.
շ. ո. ը. ու. ղ. ս. ս. վ. փ. ք. ց. լ.
փ. ք. և. օ. ֆ:

բ:

Անակ:

է	օ	օ	ը	ե	ա	ի
ժէ	ժօ	ժօ	ժը	ժե	ժա	ժի
խէ	խօ	խօ	խը	խե	խա	խի
ձէ	ձօ	ձօ	ձը	ձե	ձա	ձի
յէ	յօ	յօ	յը	յե	յա	յի
ղէ	ղօ	ղօ	ղը	ղե	ղա	ղի
սէ	սօ	սօ	սը	սե	սա	սի
րէ	րօ	րօ	րը	րե	րա	րի
ֆէ	ֆօ	ֆօ	ֆը	ֆե	ֆա	ֆի
ֆէ	ֆօ	ֆօ	ֆը	ֆե	ֆա	ֆի

ւէ	ւօ	ւո	ւե	ւը	ւա	ւի
ղէ	ղօ	ղո	ղե	ղը	ղա	ղի
վէ	վօ	վո	վե	վը	վա	վի
յէ	յօ	յո	յե	յը	յա	յի

Վ՛

է	օ	ո	ե	ը	ա	ի
էբ	օբ	ոբ	եբ	ըբ	աբ	իբ
էփ	օփ	ոփ	եփ	ըփ	ափ	իփ
էս	օս	ոս	ես	ըս	աս	իս
էգ	օգ	ոգ	էգ	ըգ	ագ	իգ
էք	օք	ոք	էք	ըք	աք	իք
էկ	օկ	ոկ	էկ	ըկ	ակ	իկ
էդ	օդ	ոդ	էդ	ըդ	ադ	իդ
էթ	օթ	ոթ	էթ	ըթ	աթ	իթ
էտ	օտ	ոտ	էտ	ըտ	ատ	իտ
էժ	օժ	ոժ	էժ	ըժ	աժ	իժ
էշ	օշ	ոշ	էշ	ըշ	աշ	իշ
էխ	օխ	ոի	էխ	ըխ	ախ	իխ
էղ	օղ	ող	էղ	ըղ	աղ	իղ
էծ	օծ	ոծ	էծ	ըծ	ած	իծ
էձ	օձ	ոձ	էձ	ըձ	աձ	իձ
էց	օց	ոց	էց	ըց	աց	ից

էՏ	օՏ	ոՏ	եՏ	ըՏ	աՏ	իՏ
էՅ	օՅ	ոՅ	եՅ	ըՅ	աՅ	իՅ
էԷ	օԷ	ոԷ	եԷ	ըԷ	աԷ	իԷ
էՃ	օՃ	ոՃ	եՃ	ըՃ	աՃ	իՃ
էՉ	օՉ	ոՉ	եՉ	ըՉ	աՉ	իՉ
էՉ	օՉ	ոՉ	եՉ	ըՉ	աՉ	իՉ
էՂ	օՂ	ոՂ	եՂ	ըՂ	աՂ	իՂ
էՍ	օՍ	ոՍ	եՍ	ըՍ	աՍ	իՍ
էԱ	օԱ	ոԱ	եԱ	ըԱ	աԱ	իԱ
էՐ	օՐ	ոՐ	եՐ	ըՐ	աՐ	իՐ

է :

բէԼ	բօԹ	բօՐ	բեՐ	բըՆ	բաՐ	բիՐ
փէԶ	փօՐ	փօՐ	փեՂ	փըՐ	փաԿ	փիԳ
պէՄ	պօՂ	պօՐ	պեՄ	պըՐ	պաՄ	պիՄ
գէՃ	գօՍ	գօՏ	գեՐ	գըՆ	գամ	գիՐ
քէՆ	քօԶ	քօՍ	քեՂ	քըՆ	քան	քիԹ
կէՄ	կօԶ	կօՂ	կեԱ	կըՆ	կան	կիՐ
դէՆ	դօՐ	դօՆ	դեՂ	դըՐ	դաՐ	դիՐ
ԹէՐ	ԹօՆ	ԹօՂ	ԹեԼ	ԹըՆ	ԹաՄ	ԹիԳ
տէՐ	տօՆ	տօՂ	տեՍ	տըԽ	տաՐ	տիԳ
ԺէՄ	ԺօՍ	ԺօՂ	ԺեԱ	ԺըԳ	Ժամ	ԺիՐ
շէԿ	շօԹ	շօԳ	շեՂ	շըՆ	շաՐ	շիՂ

խէթ	խօթ	խող	խեռ	խըն	խան	խիճ
ղէտ	ղօտ	ղոր	ղեն	ղըր	ղամ	ղիմ
ծէս	ծօղ	ծով	ծեր	ծըն	ծակ	ծիր
ձէթ	ձօն	ձոր	ձեր	ձըկ	ձախ	ձիր
ցէն	ցօղ	ցօփ	ցեց	ցըն	ցաւ	ցին
ղէր	ղօր	ղոհ	ղելօ	ղըն	ղամ	ղել
սէր	սօս	սով	սեր	սըն	սար	սին
հէգ	հօր	հոտ	հեր	հըր	հան	հին
յէր	յօր	յոգ	յետ	յըս	յար	յիմ
ւէտ	ւօտ	ւոր	ւետ	ւըս	ւատ	ւիտ

ը :

յոյ

ո	ո	ե	ե	ը	ա	ի
աստ	ութ	ելք	երգ	ընդ	ազգ	իղձ
օրբ	ուլ	եղծ	երգ	ընթ	ախտ	ինձ
օրթ	ում	եղկ	երթ	ընկ	ամոգ	ինչ
օրձ	ուչ	եմք	երկ	ընտ	այք	իշտ
օրմ	ուռ	ենթ	երփ	ըստ	անդ	իակ
օրջ	ուս	ենք	ելզ	—	աչք	իւզ
օրս	ուր	երբ	եօթ	—	աստ	իւր

թ :

այնք գործ ժանդ ծուռ մարդ ջուր
 արջք գութ ժոյժ կազմ մեղք ապա՛մ

բախտ դայլ լայն կամք մեջք ուխտ
բաղդ դանկ լայր կայր միտք սարդ
բայց դառք լացք կերպ մուք սերտ
բանդ դեք լաշկ կերճ յայտ սուղ
բարդ դեմք լիբբ կեցք յոյս սուտ
բեմբ դերք լոյս կոյս յօնք սուք
բերդ դիւր լուռ կոյր նաւթ վախք
բերկ դոյն լուք հայս նետք վանք
բոյս զերծ խանձ հաշմ նոյն վերջ
բորբ զեքք խելք հաստ շարժ վիրդ
բուծ զերջ խեղդ հէշտ շերտ տամք
գայլ գոյդ խիղճ հիւք շիւղ տենդ
գանձ գօրք խխտ հողմ շուն տիք
գետք թանկ խոյղ ձայն շափք դուն
գետք թերթ խուն ձեռք շարք ցանկ
գինձ թեք խօսք ձիւն պարտ ցանց
գինտ թիւն ծայր ձոյլ պերճ ցուպ
գերկ թոյն ծերպ դայք պիղծ էիւթ
գոյժ ժայռ ծիւք ձիւղ ջարք փառք
գոյք ժանկ ծուխ մայր ջերմ քուն :

Ժ :

բանտք բուրդ գունդ գունտ գուրք
թուղթ խուրձ կեամք կունտ կուշտ

Հոյլք ճուճ շունք մուտք նուրք
 շունչ պարտք պէտք վերջք տեարք
 տունկ փուշք քունջ քուրձ քուրմք:

Ժւ:

Է. Բ. Գ. Դ. Ե. Օ. Է. Բ. Թ.
 Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Ն. Չ. Գ.
 Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Չ. Պ. Զ.
 Ռ. Ս. Վ. Տ. Բ. Յ. Ի. Փ. Ք.
 Օ. Ֆ:

Ժբ:

Էջք. Էղ. Բաց. Բերք. Գեղոզ. Գեծ.
 Գոյն. Գարձ. Գուքս. Եղծ. Եւ.
 Օարդ. Օեան. Էդ. Բստ. Թագ.
 Ժեր. Իակ. Լաստ. Լեճ. Խոզ. Խորշ.
 Ծակ. Ծունկ. Կայծ. Նայկ. Չեքք.
 Ճաշ. Ճոխ. Մահ. Մերդ. Յարդ.
 Յոյն. Նաւ. Նուշ. Շահ. Շոյտ.
 Ողջ. Որս. Չար. Պեխ. Զարդ. Զինջ.
 Սայլ. Սեւ. Սուր. Սարդ. Սուշ.
 Տալ. Տեղդ. Տեւ. Քամ. Յան. Յաւ.

Յուլ, Իխւծ, փառք, փուշ, Քաջ,
Քաղց, Քոյր, Օձ, Օր, Փարտ:

Ժգ:

Լ, Թոռ, Բա-րի, Գօ-տի, Գա-
նակ, Ե-րես, Օւ-ւակ, Լ-րէց, Բ-
սել, Թո-ղուլ, Ժո-ղուլ, Ի-մաստ,
Լե-ղի, Խա-ղալ, Ծա-ղիկ, Կա-
տու, Հա-րիւր, Չա-խորդ, Գա-կիշ,
Ճա-շել, Մո-խիթ, Յե-տոյ, Եա-
մակ, Շա-րիւլ, Ո-գի, Չա-միշ, Պա-
տիւ, Զա-նալ, Բա-միկ, Սե-ղան,
Սա-ղել, Տա-րի, Բո-պէ, Յո-րեան,
Իխ-սել, Փո-խել, Քա-մել, Օ-տար:

Ժդ:

Լե-մեղ, Բար-գել, Գոր-ծէք,
Գեղ-նուց, Եղ-բայր, Օան-գուած,
Բե-կեր, Թաստ-րոն, Ժամ-կոշ, Խ-
կոյն, Լայ-նել, Խոր-հորդ, Ծած-
կել, Կար-միր, Հիմ-նել, Գամ-
պար, Ճեր-մակ, Մար-մին, Յան-
կարծ, Ներ-հել, Շուր-ջառ, Որ-
գի, Չամ-շեայ, Պայ-ծառ, Զեր-

— 9 —

միկ • Ուարբ - բե • Սերբ - տել • Ա կր - ջիւ •
 Տարբ - բերբ • Քախ - ճան • Յան - կալ • Ին -
 ծիլ • Փեւ - տել • Քար - տել • Օգ -
 նել :

Ճե :

Բմիլ - բոյ • Բերիկ - բանք • Գաղտ -
 նի • Գարբ - նոյ • Լրդ - նուլ • Բ նտ -
 բել • Թարդ - ման • Ինք - նին • Կարմ -
 բոյս • Հեղձ - նուլ • Սարտ - կոյ • Յայն -
 ժամ • Ներք - նակ • Շամբ - շիլ • Ոսոյ -
 նեայ • Սարտ - նուլ • Աւար - կեան •
 Քարդ - նուլ • Օրհ - նել :

Ճի :

Ը - խա - տանք • Բա - բե - գործ • Գի -
 տու - թիւն • Գա - տաս - տան • Լ - բե -
 կոյ • Օար - դա - բուն • Բ ն - տա - նի •
 Թարդ - մա - նիլ • Ժ - դո - վուրդ • Ի -
 մա - նալ • Լ - գուա - նի • Սա - շա - վայտ •
 Օու - լա - նալ • Կե - բա - կուր • Հար -
 սա - նիք • Չանձ - բա - լի • Կ - կա - վար •
 Նա - նա - պարհ • Սար - գա - բե • Յե - շա -
 տակ • Նա - հա - տակ • Շ - շա - վել •

Ու - թե - բորդ . Չա - բա - գործ . Պա -
 հա - պան . Զեք - մե - սանդ . Սա - տա -
 նայ . Սայ - ե - լուչ . Տե - բա - ցու . Յու -
 ցա - նել . Փո - խա - նակ . Քա - հա - նայ .
 Օրհ - նու - թիւն :

Ժէ :

Բը - լուր . Բը - ժիշկ . Գեր - բը -
 նա - կան . Գը - լուխ . Գը - ժուար .
 Գը - պեր . Ե - դր . Ե - դէ - գըն .
 Բը - գու - շա - նալ . Բը - մայ - լիլ .
 Թը - թու . Թը - քա - նել . Ին - քըն .
 Լեւի - սըն . Լուի - սըն . Լընդ - բել .
 Ծը - նա - նել : Կը - լանել . Կը - ծու .
 Հը - նար . Չը - գել . Նը - մա - թիտ .
 Մը - նալ . Մե - դր . Յը - տակ . Նը -
 ման . Նըն - ջել . Շը - նորհր . Ուն - կըն .
 Չը - գե - տել . Պըլ - տոր . Զըր - հոր .
 Սը - գալ . Սը - նար . Բա - տա - նալ .
 Սըր - բել . Սը - կայ . Տը - կար . Յըր -
 տա - նալ . Փը - շե - դէն . Քըն - նել :

ԺԲ :

ՄԶ - խար - հա - բառ խօ - սած ա - տե -
նքս պէտք չէ որ խօս - քիս մէ - ջը օ -
տա - բա - կան բա - սեր խառ - նեմ , որ -
պէս զի խօ - սած լե - զուս խառ - նած
չըլ - լայ՝ հա - պա՝ մա - քուք ըլ - լայ :
Խէ որ բա - սի մը աշ - խար - հա - բա -
սը չեմ՝ զի - տեր՝ պէտք է որ վար - պե -
տիս հար - ցը - նեմ ու սոր - վիմ՝ որ ա -
ղէկ խօ - սիմ : Մ.ս նոր գրք - գոյ - կիս մէ -
ջը՝ որ - շափ աշ - խար - հա - բառ բա - սեր
կան , ո - բնոց այ - լաղ - գե - բէն - նե - բը
առ - ջեւ - նին գը - բուած են , պէտք է՝
որ ա - ղէկ միտ - քըս պա - հեմ : Խո -
նար - հու - թեամբ կա - ղա - չեմ պա -
տուե - լի վար - պե - տիս , որ թէ որ աս
գրք - գոյ - կիս մէ - ջը գը - բա - բառ բառմը
ըլ - լայ ա - սանց տամ - կե - բէ - նի՝ շը -
նորհք ը - նէ ին - ձի հաս - կը - ցը - նէ :
Մ.ս շատ կու - բա - խա - նամ ա - սանկ նոր
ու զու - ար - հա - լի քե - բա - կա - նի ըս -
կը - սե - լուս հա - մար , ո - բով թէ զի -

բաւ (խօ - լայ) կար - դալ կը - սոր - վիմ ,
ու թէ ու - բիշ պիտ - ւա - կան բա - նե -
բու ալ տե - դեակ կըլ - լամ :

ԺԺ :

Մ.դ - նիւ վար - պե - տըս կը - սէ
ին - ձի , որ քղ - դու - շու - թեամբ քա -
լեմ ու շի - վա - դեմ , դա - նա - կով ,
կամ պա - տա - ուա - քա - դով (չա - թա -
լով) կամ մըկ - բա - տով (մա - խա -
տով) շի - խա - դամ : Այս կու - դեմ իմ
վար - պե - տըս միշտ պա - տուել , ու ա -
նոր շը - նոր - հա - կալ ըլ - լալ՝ որ իմ
վը - բաս կաշ - խա - տի կոր : Այս իմ վար -
պե - տիս ը - սած - նե - բուն միշտ հը - նա -
դան - գիլ կու - դեմ :

Պա - տու - հա - նին (փէն - ձի - բե -
ին) առ - ջին սի - բով շեմ խա - դար ,
ին - շու որ դիւ - բաւ կը - կոտ - բի : Պա -
տե - բուն վը - բա դի - ծեր շեմ քա - շեր ,
ին - շու որ իմ սի - բե - լի հայ - քըս ու մայ -
քըս կու - դեն՝ որ տու - նին ա - մին դին
մա - քուր ըլ - լայ : 20 - քըս ու մօ - քըս

ու-դա-ծին դէմ ը-նել շեմ ու-զեր-
ին-չու որ Մ-տուած կը-սէ. Մ-ն-
հը-նա-զանդ զա-նա-կը կոր-սը-վի:
Իմ սի-րե-լի մայ-րըս ա-մէն
տա-տու տու-նը կը-մար-բէ. ա-մէն
բա-նը կար-գով ի-րենց տե-ղը կը-
դը-նէ: Հա-գուտտ-նե-րը ու լա-
թե-րը սըն-տու-կին կամ պա-հա-
րա-նին (տօ-լա-պին) մէ-ջը կը-դը-
նէ: Աս ալ կաշ-խա-տիմ որ տա-նը
մէ-ջը բան մը շաղ-տտ-տեմ, կամ
կար-գով դը-րուած բա-նե-րը աս-դին
ան-դին շի-ցը-բուեմ (շի-տար-տըղ-
նեմ): Իմ բա-նե-րըս ալ աս-դին ան-
դին շեմ թօ-ղուը, որ-պէս զի իմ սի-
րե-լի մայ-րըս ա-նո՛ք ժող-վե-լու
հա-մար շաշ-խա-տի:

Կու-զեմ սոր-վել՝ որ սե-ղա-նին
(տուֆ-բայ-ին) բա-նե-րը ին-տոր
պէտք է ին-ձի գոր-ծա-ծել: Գլը-
քա-լը՝ դա-նա-կը՝ ու սրա-տա-սա-
քա-դը ա-դէկ ու քա-ղա-քա-վա-
րու-թեամբ (ի-դա-նով) բըն-նել կու-

զեմ: Սե-ղա-նին լա-թը ու իմ զեն-
ջա-կըս (փեշ-կի-բըս) աղ-տո-տեղ շեմ
ու-զեր: Կու-զեմ նայ-իլ ու սոր-վիլ
որ խե-լա-ցի ու քա-ղա-քա-վար
(ի-զան-լը) մար-դիկ-նե-րը ին-տոր
կե-րա-կուր կու-տեն, որ-պէս զի ես
ալ ա-նոնց պէս ք-նեմ:

Եւ աղ-ւոր հա-գուտտ-մը ու-նիմ,
կու-զեմ ա-ղէկ նայ-իլ՝ որ շու-տով
չաղ-տո-տի կամ շի-պատ-ուի: Շը-
նոր-հա-կալ կըլ-լամ իմ սի-րե-լի
հօ-բըս ու մօ-բըս որ ան հա-գուտ-
տը ին-ձի շի-նեղ տըլ-ին: Ի-մին ու-
նե-ցած աղ-ւոր հա-գուտտ-նե-րը
մէ-կալ տըլ-զան շու-նի, բայց ես ա-
սոր հա-մար ա-նի-կա շեմ նա-խա-
տեր: Գի-տեմ, որ ա-ղէկ ու ամ-մէ-
նուն հետ սի-րով վար-վե-լով խե-
լա-ցի ու ա-ղէկ մար-դիկ-նե-րուն
սի-րե-լի կըր-նամ ըլ-լալ:

ի:

Եւ աչքով կըտեսնեմ: Եւ պարտե-
զը (պախճան) կընայիմ: Ա, արդը կար-

միք է: Շուշանը (զամոգախը) ճերմակ է: Աստուր կանանչ է: Աբեքը երբոր կը ծագի, լոյս կը լլայ, ու կը բնանք ու զած բաներն իս տեսնալ: Աւսրնկան գիշերը լոյս կուտայ: Աուզեմ ամմէն բանը աղէկ մը տեսնալ, որ կարենամ մէկզմէկէ որոշել: Աարդալու ստենըս պէտք չէ որ գերքը աչքիս շատ մօտիկցընեմ, որպէս զի աչքիս մնաս չը լլայ: Ամմէն բանէն աւելի պէտք է որ աչքիս հոգ տանիմ՝ որպէս զի կոյր չը լլամ: Աոյրը շիկըրնար զուարճանալ (Ֆերահլանմիշը լլայ) տեսնելով երկինքին, աստղերը՝ ծիրանի գօտին՝ պարտէզին աղւոր ծագիկները՝ թռչուններուն աղւոր փետուրները (թխյերը) ու ալ ուրիշ ասանկ բաները՝ որ մարդուն սիրտը կը բանան:

Աս ականջներովըս կը լսեմ: Դամացոյցը (սահաթը) կը զարնէ մէկ՝ երկու՝ երեք՝ մինչև տասնէրկուք: Աոյրըս իս կը կանչէ՝ չեմ ուզեր որ՝ երկու հեղ կանչէ՝ շուտով մը կելեմ՝ կերթամ աւոր քովը: Աս իմ հօրըս ու մօրըս խօս-

քերուև անկանջ կրգնեմ : Աս բանմբ շէի
կրքնար խօսել թէ որ կարող չըլայի
բանմբ լրսել . ու անատենը կըլայի
խուլ ու մուկնճ (տիլսիդ) :

Աս քիթօլքս կըհասօլքտամ : Պէտք
չեղած ատենը գէշ հոտած տեղեր չեմ
երթար . ինչու որ գէշ հոտը առողջու-
թեան փրաս կուտայ : Իմ ծնողքքս (այս-
ինքն՝ հայրքս ու մայրքս) դուռը ու պա-
տուհանները երբեմն կըբանան, որպէսզի
սննեակը օդ տանէ :

Աս քիթօլքս (տամախներօլքս) համ
կաննեմ : Տանձը ու կեռասը (քերազը)
անուշ համ ունին : Չհոտած ինծորը
թթու կըլլայ : Ե՛մմէն մէկ ուտելիքը դատ
դատ համ ունի : Էիւանդ եղած ատենըս
ստամոքսքս (միտէս) ավրած ըլլալով՝ կե-
րած բանեքէս համ չեմ առներ : Աս
կուղեմ այնչափ ուտել՝ որ չափ որ իմ
օրեյի ծնողքքս ինձի կուտան :

ին :

Ես սիրով դպրատուն կերթամ :
 Երբոր դպրատուն կրմունեմ՝ կերթամ
 վարպետիս ձեռքը կըրդայնեմ՝ ու դա-
 սընկերներուս բարե կուտամ՝ ու զա-
 ջախարութեամբ կերթամ իմ տեղըս կը-
 նտանիմ : Եստած ասեներս ձեռվքներովքս
 շեմ խաղար, սովքներովքս ձայն շեմ
 հաներ, անկարգ ասդին անդին շեմ նայիք,
 հապա լուծեամբ (տուսիկ փուսիկ) կար-
 դալուս գրելուս կընայիմ՝ որ ուրիշները
 չըշփոթեմ : Ես միտք կըդնեմ վար-
 պետիս ըսածներուն, թէ որ համար տա-
 լու ասեներ բանմբ կըլուրցե՞ կաշեատանիմ
 որ ան ըսածը միտքս պահեմ : Երբոր
 վարպետս ինձի բան մը հարցնելու կըլ-
 լայ՝ սաքի վրա կելեմ՝ ու յարգութեամբ
 պատասխան կուտամ անոր : Երբոր իս
 կըկանչե ու կըհրամանե որ կարդամ՝
 ձայնով, ու միտք դնելով կըկարդամ :
 Երբոր համարքս աղէկ կըստովիմ՝ վար-
 պետս ու բախութեամբ կըսե ինձի : Հաս-
 ապրիս, աղէկ ստվերես, աշխատե որ օրե

105-9984
 65-2666/

օր առաջ երթաս: Արբոր դպրատունը
գոցվելու ատենը կուգայ՝ գիրքս կըգո-
ցեմ՝ ու իմ կարգովս ընկերներուս մէջը
կըկենամ՝ դպրատունէն ազատ ըլլալու
համար: Գպրատունէն դուրս ելլելու
ատենըս յարգելի վարպետիս ձեռքը կը-
պագնեմ՝ ու իրեն գլուխ կըծուեմ: Նամ-
բան երթալու ատենըս անկարգութեամբ
ասդին անդին շեմ դառնար: Ամենեին
մարդումը հետ անկարգութեամբ շիտ-
տելով շիտակ տուն կուգամ: Գպրատու-
նէն ազատ ըլլալու ատենըս յարգելի
վարպետիս խոնարհութեամբ կաղաչեմ՝
որ ինձի հրամանն տայ դասագիրքըս իր-
կունները մէկտեղ տուն տանելու՝ որպէս
զի թէ որ պարսպ ատեն կըգտնեմ՝ քիչ
մը քաղուածք ընեմ՝ կամ համարըս կար-
դամ: Արխոստանամ պատուելի վարպե-
տիս երկրորդ օրը առանց մոռնալու դար-
ձեալ մէկտեղ դպրատուն բերել իմ հա-
մարիս գիրքը:

Ինչ:

Արբոր տուն կուգամ՝ սիրելի ծնո-

զացըս ձեռքերնին կը պագնեմ, ետքը իմ սորված բաներըս իրենց կը պատմեմ ու կը ցուցունեմ: Իմ դասագիրքէս մէկ քանի բան իրենց առջև կը կարդամ: Թէ որ աղէկ սորված ըլլամ՝ խօսելէն աւելի շուտ կը կարդամ: Ասով թէ ես՝ ու թէ իմ աղնիւ ծնողքըս շատ կու բախանանք:

Այսօր նոր բաներ սորվեցանք. մեր վարպետը ըսաւ. Աթթը օրը շարաթ մը կընէ: Շարթուն ամէն մէկ օրը մէյմէկ անուն ունի: Ա կըրնամ ամէն մէկուն անունը ըսել. Աջինը կըսի՝ Կերակի. երկրորդը կըսի՝ Երկուշաբթի. երրորդը կըսի՝ Երեքշաբթի. շորրորդը կըսի՝ Չորեքշաբթի. հինգերորդը կըսի՝ Հինգշաբթի. վեցերորդը կըսի՝ Ուրբաթ. եօթներորդը կըսի՝ Շարաթ: Մէկ տարին տասերկու ամիս ունի՝ աս ամիսներուն կարգը ու անունները ասոնք են. Յունվար. Փետրվար. Մարտ. Ապրիլ. Մայիս. Յունիս. Յուլիս. Օգոստոս. Սեպտեմբեր. Հոկտեմբեր. Նոյեմբեր. Դեկտեմբեր: Ասոնց մէջէն Յուն-

վարը՝ Մարտը՝ Մայիսը՝ Յուլիսը՝ Օգոստոսը՝ Հոկտեմբերը՝ ու Վեկտեմբերը երեսունը մէկ օր ունին . Մարտիւր՝ Յունիսը՝ Սեպտեմբերը՝ ու Նոյեմբերը երեսուն օր ունին . խի վերջուրը քսանը ութը օր ունի . բայց շորս տարին մէյմը քսանընիւր օր կուեննայ , ու ան տարին կըսվի՝ Նահանջ : +

Տարին շորս զատ զատ ասուն կամ եզանակ ունի . այսինքն՝ Գարուն (եւթ տահար) . Մմառ (եաղ) Մշուն (սօն պահար , կամ՝ Ախղ) , Չմեռ (քրշ) : Գարնան մէջը օրերը կերկրննան , արևուն տաքը աւելի ութով կըլլայ կեռասի (չիբրաղի) ու դեղձի (շէֆթալի) ծառերը կը ծաղկին , արտերը (թառլաները) կըկանան շնան , ու սոխակները (պլէշուլները) կըսկսին աղւօր երգել . աղւօր , աղւօր ու անուշ հատով ծաղիկները կըբացվին . ու ան ատներ կս ալ շատ կուբախանամ ու կըզուարձանամ :

Մմառվան մէջ օրերը շատ երկան են , արեը խիստ տաք կըլլայ , աս ատնն աղէկ

կըհասնին կեռասը՝ ելակը՝ (Քոստալուլան) ու
ծիրանը (խայսին)։ Զուհիները (էքինները)
կըհասնին, ու աշխատասէր մշակները (հա-
մարաթ էքինձինները) կըսկսին սաստիկ
տաքին սյրելով իրենց հունձերը կարել։

Մշնան մէջը օրերը կըսկսին կարճը-
նալ, ու օդը տաքուկ կըլլայ։ Օտտերուն
տերեւները (եափրախները) կըդեղիննան
ու թափիլ կըսկսին։ Վա՛ սիրելի մայրըս
սա տտենները կըսկսիին ձիառարվանցնա-
խաճաշակի (խահալալթըլի) համար խըն-
ծոր՝ տանձ՝ ու խաղող տալ։ Թէ որ
ժրաջան (հալէսլի) կըլլամ իմ համա-
րիս մէջը՝ հայրըս իս պարտելու կը-
տանի։

Չմեռլան մէջը օրերը կարճ կըլլան.
շատ ձիւն կուգայ, օդը (հալան) ցուրտ
կըլլայ, ու տեղ տեղ ջուրերը կսկըսին
սառիլ։ Թէպէտ սաստիկ ցուրտ ըլլայ՝
ես սիրով դարատուն կերթամ։ Յար-
գելի վարժապետըս կըսէ՝ որ ցուրտը մար-
դը կուժոճցընէ։ Իմատուրթիւն ու գի-
տուրթիւն սիրող տղան ամէն անիւնս

դժուարութիւնները պիտի յանձն առնու (խաղուլ ընէ) :

Պէտք չէ ինձի դպրատունէն Թոն եկածիս պէս կրակին կամ կրակարանին (մանղալին) քովը երթալ՝ կամ թօնիքը մտնել, ինչու որ ցուրտէն մէկէն 'ի մէկ տարբերութալը փնասակար է կըսեն խելացիները :

Եգ :

Ես սորվեցայ զանազան համբանքներ՝ մէկ, երկուք, երեք, չորս, մինչուկ յետուն: Ա՛րարեալըս մէկ քանի տեսակ ստակներ առջևս դրա՛մ որ իրենց անունները ու արժէքը սորվիմ, շինգնոց, Տասնոց, Բսաննոց, Վ՛ուռուշ, ու ըսաւ որ մէկ հինգնոցը հինգ փարայ կարժէ, մէկ տասնոցը տասը փարայ կարժէ, մէկ քսաննոցը քսան փարայ կարժէ, մէկ զուռուշը քսանսուն փարայ կարժէ, մէկ փարանի՛րեք ստակ կարժէ :

Վիտեմ՝ ինտոր կը շարփեն ու կը կշռեն բան ծախողները : Չուխայն կտաւը ու

ասոնց նման ուրիշ կտաւեղէնները մեծ
կանգունով (առչքնով) կը շափեն։ Իսկ
ստամպօլ շալիսին՝ կերմէսիւտը՝ ու ուրիշ
ասոնց նման կտաւեղէնները պզտիկ կան-
գունով (էնտազէով) կը շափեն։ Կան-
գունը ութը հաւասար բաժնով ամ մա-
սեր ունի՝ որոնք ուրուպ կըսվին։ ամէն
մէկ ուրուպը երկու մասն կը լայ՝ ու աս
մասերը կըսվին կիրահ հաւ ու ասանկով տաս-
նըվեց կիրահ կամ ութը ուրուպ կտա-
ւը կընէ մէկ կանգուն կտաւ։ Յորենը՝
սիսեւը (նօհուտը) սապը (մերձիմէկը)
ու ալ ասոնց նման բաները շափով կը-
ծախեն։ Ըս շափը մէկ փայտէ տուփի
(խուժիի) պէս աման մի է՝ որ կառնէ քսան
օխայ բան մէկ օխայն շորս հարիւր տը-
րամ է։ Կաթը գինին՝ եզը՝ քացախը մէկ
տեսակ շափով կը շափեն։ Ըս շափը թէ-
նէքէէ շինած աման մի է՝ որ կընայ շին-
վիլ մէկ օխանոց՝ կէս օխանոց՝ հարիւր
տրամնոց։ Եւքարը խահվէին թէ խահ-
րածը (խավրու լմիշ եզածը) ու ծեծվա-
ծը՝ ու թէ շիխահրածը՝ խնծորը՝ տանձը՝

ու ասոնց նման պատուհները կշեռքով
(Թեքաղիով) կը ծախեն : Աշեռքը մեկ
տրամնոց բանէն սկսած մինչուկ տասը
օխանոց ու ալ աւելի բաներ կը բնայ
կշռել : Ի՞նչ որ շատ բանմը մեկէն՝ կամ
մեկ մենծ ու ծանար բանմը կշռել ուղ-
վելու կը լլայ՝ կշռորդով (խանԹարով)
կը կշռեն , բայց աւելի ծանար բաները
չէքիով կը կշռելին :

Ասոնք սորվելէն ետքը՝ պատուելի
վարժապետս խօսք տուաւ ինձի ուրիշ
բաներալ սորվեցնել : Այս ալ կաշխատիմ
փութով (խաչքեԹով) աղէկ մը սորվել
ու իմ սիրելի ծնողքս ու բախտացնել : Արբ
որ դարաստունէն տուն կուգամ իմ
դասագիրքս մեկ գի կը գնեմ՝ ծնողացս
ձեռվընին կը պահեմ , եղբարներուս ու
շրջրտոցս բարե կուտամ , ետքը կաղա-
չեմ սիրելի մօրս՝ որ ինձի քիչմը հաց
տայ : Քիչմը ատեն մօրս հրամանովը
անփնաս (զարարօրդ) խաղեր կը խաղամ :
Կը հարցընեմ մօրս որ ինձի տալու բան
մը ունի՞ որ գործեմ կամ ընեմ : Ան

գործքը ընելէն ետքը իմ համարնս գիրքը ձեռքս կաննեմ, ու գայրատուներ սորված բաներուս վրա քաղուածքմը կընեմ:

Ետքը վարդանն սորվելու համարս կըկարդամ: Իմ սիրելի մայրս զուարճալի բաներ կըպատմէ ինձի, ու ես սիրով մը տիկ կընեմ:

Իմ պատուական հայրս առարկանց կելլէ իր քործքին կերթայ՝ ու առուուր կընէ: Արբցածին շափ կաշխատի որ կանուխկեկ իր բանին գործքին ետեկն բլլայ՝ որպէսզի աւելի օգուտ ընէ: Ինչ լորտանը ապրուստին համար հօգ կըրտանի կաշխատի: Աս անհօգ ու հանգիստ գայրատուներ կընատիմ՝ ու կըսորվիմ. հայրս ստակ կըլատարկի ու անով իմ կեանքս ու ինձի հարկաւոր եղած բաները կըհօգայ: Արտով վարդեալնս շարթը շերք կուտայ՝ որպէսզի ես պիտուական գիտութիւններ սորվիմ: Մօրս գործածած ստակն ալ հօրմէս է. իմ հայրս շատ խոհեմ՝ աշխատանք սիրող՝ ու սիրելի հայրմընէ: Հաս հեղ աշխատած ու հօգ-

նած տուն կուգայ: Ասոր համար տուն
գալու ատենը ուրախութեամբ ու սիրով
եր դիմացը կելլեմ, թէ որ ձեռքը բան
մը կայ՝ կառնեմ՝ ու եր ձեռքը կըպագ-
նեմ: Կըհարցընէ ինձի՝ որ արդեօք
փութով սորվեցայ, ան ատենը ես ալ
կըցըցընեմ իրեն իմ գիրս՝ ու մէկ քանի
բան կըկարդամ եր առջևը: Հայրս կը-
գովէ իս՝ ու կըսէ. Շատ ապրիս տղաս,
ստակը ու խաղալիկները (օյունձախները)
կըրնան քու ձեռքէդ ետ առնելի՛կամ
կորսովիլ, բայց քու սորված բաներդ՝ չէ՛:

Ետքը հայրս մօրս կըհարցունէ՝ որ
ինտո՞ր կեցայ: Ան ատենը ես ուրախ կըլ-
լամ, ինչու որ ամէն բանը սիրելի մօրս
ուզածին ու հրամայածին պէս բրած եմ.
ու աշխատած եմ որ իրեն սիրտը չիկոտ-
րեմ:

Ինք:

Գեղացիները շատ բաներ կը հասցը-
նեն ու կըպատրաստեն մեզի՝ որոնցմով
մեր ուտելիքը կըհոգանք: Գետինը կըփո-
րեն, կըհերկեն, ու աղէկ կըկակղցընեն,

պէտք եղած ատենը արտերու (Թառաւ-
ներու) վրա աղբ (կիւպրէ) կը դնեն որ
աղէկ պտղատու (պէրէքէթլի) ըլլայ եր-
կիրը: Ետքը ամէն տեղ ուղածնունպէս
ցորեն՝ գարի (առփայ) վարսակ (իւլաֆ)
ու ալ ուրիշ հունտեր (Թօհուններ) կը-
ցանեն: Ըստ հունտերէն նախ կը բուսնին
կելլեն խոտեր, առ խոտերը կը մենձնան
կըլլան բարակ եղեգներ (ղամլիչներ), ու
անոնց գլուխը կըլլան ցորեն՝ գարի՝ վար-
սակ՝ ինչպէս որ տնկըլած հունտը իր բը-
նութեամբը կը բերէ: Երբ որ առ հուն-
ձերը կը հասնին ու կտրելու ատեննին
կուգայ՝ գեղացիները կը ժողովին, ու ման-
գաղներով (օրսփներով) կը կտրեն՝ ու քա-
նիմը օր կը թողուն արտերու վրա՝ որ
աղէկ մը շորնան. ետքը կամնասայլով
(տիւյենով) ցորենը կամ գարին իրենց
յարդէն (սամանէն) կը գատեն՝ ու կը բե-
րեն համբարներու (փիլերներու) մէջ կը-
լեցունեն: Գեղացիները շատ կենդանիներ
ալ կը պահեն ու կը կերակրեն մարդիկնե-
րուն ծախելու համար. հաւ, սագ (խագ),

բաղ (էօստեկ), աղաւնի (կէօվերհին),
գառն (խուղի), ոչխար, այծ (քեշի),
կով, եղ, ձի, ու ասոնցմէ կառնեն քա-
ղաքը կրքերեն ծախելու համար:

Չաղացականը (տէյիբմէնհին) հովի
կամ ջրի՝ կամ ձիու ջաղացի (տէյիբ-
մէնի) մէջ ցորենէ կամ հաճարէ (չա-
տարէ) կամ գարիէ ալխը կը շինէ: Հա-
ցազօրծները (էքմէքմիները) ալխը
կառնեն ջրով կը շաղվեն՝ ու փուսին
(Փուսունին) մէջը կեփեն հաց կը շինեն:

Միւր՝ որ հասարակօրէն (ալէսէվիէ)
կուտենք՝ ոչխարի, հօրթի (տանայի),
եղի, ու կովու միս է, աս կենդանիները
կըսվին՝ Չորքոտանի՝ շորս սաք ունեցող:
Հաս հեղ ալ բնտանի հաւերու, սազե-
րու, ու բազերու միս կուտենք:

Բնտաններու (օսմաններու) մէջ շատ
կենդանիներ կապրին՝ որոնց միւր կուտ-
վի. ինչպէս, վայրենի խոզ (եապան տօ-
մուղու), եղջերու (կէյիկ), նապաստակ
(Թաւլչան), ու տեսակ տեսակ համով
Թաշուններ: Արսորդները (ալձիները)

կաննեն իրենց հրացանը (Թխ. ֆէնկը) ու վազուն շունամալ հետերնին՝ ու կերթան անտառներու մէջ առ ըսած կենդանինէրէն կորսան (ալ լամիշ կընեն) . շունը աւոր համար կաննեն՝ որ Թուփերու (չալըներու) մէջը պահել ըսած կենդանինէրը երթայ դուրս հանէ՝ որ դարնեն . կամ՝ Թէ որ դարնելած Թաշունմը Թուփերու մէջը կ'իջնայ՝ երթայ փընտռէ՝ ու բերէ :

Չուկերը կապրին ջուրի մէջ՝ Թէ որ ջուրէն դուրս շատ ատեն կը կենան՝ կը մեռնին : Չկնորսները (պալրեմճըները) կաշխատին՝ ու կարթով (օլթայով) կամ ուռկանով (աղով՝ Թոռով) շատ մենծ ու պղտիկ ձուկեր կը բռնեն : Ըս ձուկերէն քանի մը հաս իրենց համար կը պահեն . մնացածները սաղին անդին կը տանին կը ծախեն .

Կան մարդիկներ՝ որոնց գործքն է մենծ պարտեղներու (պախմճաներու՝ պօստաններու) մէջ հունտեր ցանել, որոնցմէ կանան շեղէններ . կաղամբ (լահանայ), աղցան (սալթայ), սոխ, սխտոր, ու ա-

տոնց նման հազար տեսակ ուտելու բաներ յառաջ կուգան : Ասանկ մաքրիկները կըսվին պարտիզպան (պահհէպան՝ պօստանձի), կամ խուարտալաճաւ (զաւզալաթձը) : Ատոնք իրենց տղոցը գործք կըդնեն՝ որ ան կանան շեղէններուն մէջէն արտերուն մէջը զգուշութեամբ որոմները (որ գէշ ու փաստակար խոտ մի է) դուրս հանեն, ոլոսներուն (պիպելիաներուն) ու լուբիայներուն (Ֆասուլեաներուն) քովերը պզտիկ փայտեր տնկեն ու կասկեն, ու ուրիշ ասանկ գլխի գործքեր կըդնեն անոնց առջևը : Անգեղէնը ու կանաշեղէնը աւելի առողջարար ու օգտակար են, աճոր համար աւելի աղէկ է ինձի ասոնցմէ ուտել՝ քան թէ միս :

Ամանց գործն ալ է գետնի վրայ տեսակ տեսակ ծառեր տնկել որոնց ցր արմատը (քէօքը) փրտտած է՝ գետնէն կըհանեն կընետէն Ապխուական ծառերուն արմատները աղբով աղէկ մը կըզոցեն : Սառերուն վրա եղած որդերը զգուշութեամբ կըմուսցնեն ու կըմաքրեն, որպէս

զի ան ծառերուն նոր բուսած ծաղիկները
չուտեն, ու պտուղը շիկորսը վի: Շաս
զուարճալի է պտղով լեցուն ծառերուն
տակէն անցնել՝ ու պըտըտելը: Թէ որ
ժրաջան (համարաթ) կը լլամ՝ հայրս իս
հոն տեղի վանքը կը տանի՝ ու ինձի պտուղ
կը գնէ: Պէտք չէ ինձի շհասած պտուղ
ներ ուտել՝ որ հիւանդ չը լլամ: Ա՛նկանց
չատ պտուղ ուտելը աղէկ չէ: Ընծա
ները՝ որ ամենեւին պտուղ չեն բերեր՝
կը կտրըր վին ու մէկդի կը ձգ վին այրը վե
լու՝ կամ գերան (տիրէկ) ու տախտակ
չին վելու համար, որոնք շատ հարկաւ որ
ու պիտուական բաներ են:

Ը. յգեպանները (պաղձիները) աղէկ
լեռներու վրայ այգիներ կը շինեն՝ որ թեր
(ամաներ) կը տնկեն, որոնցմէ խաղող կը լլ
լայ: Ը. ս խաղողէն քիչ մը ուտելու հա
մար կը բերեն կը ծախեն, ու մնացածն ալ
հնձանի (չարապխանայի) մէջ կը դնեն կը
ճըղմեն՝ ու քարցու (շիրայ) կը շինեն: Ըտ
քը աս քարցուն տակառներու (Ֆը շը նե
րու) մէջ կը դնեն՝ որ տարի ի մը շտի պա

հելէն ետքը՝ գինի կը լլայ, ու ան ատենը
կըբերին քաղաքը կը ծախեն.

Արդ՝ աս ամէն գեղացիները քաղա-
քացիներուն շատ օգուտ կընեն, որով
հետեւ քաղքի մէջ մարդ ո՛չ արտեր կամ
անտառներ կըրնայ շինել՝ ու ո՛չ այգիներ
կըրնայ տնկել: Աս գեղացիները շե՛մ քա-
մահեր, կուզեմ անոնց բարիք ընել.
Թէպէտ հագուստնին ու վրանին գլուխ-
նին աղտոտ ըլլայ՝ կամ Թէ լեզունին խօ-
սուածքնին հաստը ըլլայ, սակայն ես ա-
նոնց վրայ չեմ ծիծաղեր: Գիտեմ՝ որ
անոնք ամէն օր կաշխատին ու կը հոգ-
նին մեզի ապրուստ ու կերակուր հաս-
ցընելու համար, որով մենք մեր կեան-
քը հանգիստ կը վարենք, (այսինքն՝ ըռա-
հաթ կապրինք):

ին :

Խաղթախ շինողները՝ առաջ թուղթերով ու լա-
թով կաղապարին (խաղթին) վրա խաղթախին ձեռ
կրհանեն . ետքը անոր վրայ նոր ծնած գառնուկի ,
կամ ուրիշ ասոր նման կենդանուց մորթը (տերին)
աղեկմը մարբելէն ետքը կրկազնեն . մէջի գիէն ալ
ճանֆէս կամ կէզի կրզնեն , առ կէզիին ու առ ջի
բսած թուղթին մէջ տեղը բամպակ կրտեղաւո-
րեն . ու քիւմը ասնն չոր տեղմը չորցնելէն ետքը՝
կրծախեն մարդկան :

Մուշտակակարը (քիւրքմին) տեսակ տեսակ
կենդանիներու մորթերը կառնէ կրմարբէ , գէշ
ու անչաճ կտորները մէկգի կրձգէ՝ ու անանկ մուշ-
տակ (քիւրք) կը թէնէ : Վրէթէ ամեն կենդանուց
մորթը մուշտակ կըլայ . բայց հասարակ գործած-
վածները առ կենդանիներուն է . ոչխարի , աղուէօի
(թիւրթի) , նապաստակի , կատուի , կղնարխի
(զերակփայի) , սամայրի , ձերմակ աքիսի (քարումի) ,
կուղի (սամարի) : Պէտք է՝ որ մուշտակակարնե-
րուն աշկերաները ամառփան մէջ մուշտակները
թօթեն , ու անոնց վրայէն փոշին (թօղը) մար-
բեն , որպէսզի չլայ որ ցեցը (կիւփէն) անոնց մէջը
ճանելով ու ուտելով անոնք ստակիմը բնէ :

Չուխայագործները ոչխարի բուրդը կառնեն

կրմարքեն կրողք քանն ու դերձան կրչինեն . ետքը
գործարան (թէզկեւահի) մէջ կրգործեն ան դեր-
ձանը իրեն գորհնաստուլը՝ ու շուխայ կրչինեն :

Եստ տեսակ կտաւ գործողներ կան՝ որոնք
Չուլն կրալին : Ասոնց մէջէն ոմանք քթանը
կտանեն կոլորեն ու դերձան կրչինեն . ետքը անիկա
(թէզկեւահի) մէջը գործելով շապիկցու կտաւ կր-
չինեն : Ոմանք բամբակալ կոլորեն՝ ու շապիկցու
կտաւի պէտ կրգործեն՝ զստ տեսակ կտաւ մը դուրս
կրհանեն , որ շատ բանի հարկաւոր կրուայ , սալանի
(չարշաֆի) , վարաիքի , ու ուրիշ բաներու : Ոմանք
ալ մետաքսը (իփեկը) կտանեն ու անկէց տեսակ
տեսակ պիտական կտաւներ կրչինեն . ետքը տ-
կտաւները զանազան աղւոր գուններով կրգունաւ-
րեն (պշարամիշ կրնեն) . ստ տեսակ են ստամպոլ
չալիսին . կէզին . կերմսիտար : խատիֆէն . և այլն :
Ապրըշումը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ աղէկ վար-
պետութիւնով ոլորված մետաքս : Աղէկ խայթա-
նը , շերիտը , ու քորտեկան , կամ ուրիշ ասոնց
նման բաներն ալ մետաքսէ կրուայ :

Առջի շինողները (թաղախները) տեսակ տե-
սակ կենդանիներու , կովի՝ եղի՝ ձիու՝ եղիերուի
մորթը կտանեն ջրի մէջ կրղնեն՝ աղէկ մը կրկա-
կրղնեն , ետքը անոնց վրայի բուրդը կամ մա-
ղէրը բոլոր կըտրկրղեն կրհանեն , ու մորթը կըշո-
քընեն կաշի կրչինեն :

Կարուակը (բապուճճին) կամ կոչկակարը
(ճիզմէճին) առ կաշիները կառնէ՝ Կարուակը կա-
ղապարին (գալիային) վրա շափչոփելով վերկտրէ
ու բապուճ, կամ կոչիկ (ճիզմէ) կը կարուակը կոչիկ-
ներուն տակը գրված հասար կաշին կը մտնի մէկն
շինած է: Ասանք կարգալով կիմանամկոր՝ որ ամէն
ապրուսար ու հագուսար երկրի բոյսերէն կամ կեն-
դանիներէն է:

Ասկից կերևայ որ աշխարհիս մէջը ամէն մարդ
մէյակ արհեստի կը ծառայէ իրեն ու իր ընտա-
նեացը ապրուսար ու կենանքը հոգալու համար:
Աս ալ հիմայ նոր սկսայ կարգալ գրել սորվելու. թէ
որ օրէ օր առաջ երթալու ըլլամ ասոր մէջը ու ասիկա
իննի արհեստը ընելու ըլլամ՝ նորնոր ու շատ գիտու-
թիւններ կը սորվիմ, որով մարդկան առջևը գովու-
թիւն կուաննամ, ու Աստուծակ փառք և պատիւ
կառնեմ: Իմաստութիւնը ու գիտութիւնը ուրիշ
արհեստներէն շատ և և ինչը պատուս որ են: Ասցց
թէ որ քիչմը բան սորվելէն ետքը սիրելի հայրսիս
արհեստ սորվելու կուտայ՝ կաշխատիմ որ սորված բա-
ներըս չիմոռնամ՝ ու պարտալ կը լամ տունըս գի-
տութեան ու կարգալու ետեւէ ըլլամ: Արտեւարս
կըսէ՝ որ Աբրապայի կամ Գուկնկիտանի սղարը
ասանկ կընեն. անոր համար Աբրապայի մէջ իմաս-
տութիւնը ու անասկ անասկ գիտութիւններ շատ
ծաղկած են: Աբրապայի աղայ մենք գրուանքին

(գէֆքին սէֆային) մէկն ալ տեսակ տեսակ իմաստ-
նալից ու պիտուական գրքեր ու պատմութիւններ
կարգալն է:

Ինչ:

Արտճեառն ինձի վնաս կըլլայ թէ որ միշտ
կարգալու կամ աշխատելու ըլլամ՝ անոր համար
իմ սիրելի ծնողքս երբեմն ինձի խաղ խաղալու հրա-
ման կուտան: Բայց մինակ խաղալով այնչափ
չեմ զուարճանար, անոր համար խաթուն մտնալ
հրաման կառնեմ՝ ու սիրելի եղբայրներուս կամ
քրոջստոցս՝ կամ մէկ դասընկերիս հետ՝ կամ
գրացիներուն մէկուն տղուն հետ տանը մէջը կը-
խաղամ: Ինչ խաղի որ մեր պատուական ծնողքը
հրաման կուտան ան խաղը կըխաղանք: Ինչ որ
իմ խաղի ընկերներըս կուզեն՝ ես ալ սիրով անիկա
կըխաղամ: Խաղի մէջ պէտքը չէ մէկըմէկու սրբ-
գողիլ կամ զարնել կամ կուլտիլ՝ հապա թէ չէ
խաղը կուի կըզատնայ՝ ու ես օգուտ ընելու տեղ
մնաս կընեմ: Այս չեմ ուզեր անանկ խաղեր խա-
ղալ՝ որ գէշ ու անարգ (սոյսուզ ու չափզըն) տղար
կըխաղան, ինչու որ կուզեմ միշտ աղնուականի
գործքեր ընել: Այսն խաղացած ատներս չեմ
ուզեր պոտալ կանչութեան՝ որպէս զի իմ ծնող-
քս ու գրացիները չխորրոզողընեմ ու անհանգիստ
չընեմ: Ստակով խաղ խաղալու չեմ բաղձար,
ինչու որ ստակով խաղ խաղալը անանկ գէշ բան

մի է՝ որ մարդ պսօր մէկ երկու փարսյով կրխա-
ղայ, վաղը քիչմ՝ ալ կաւելցնէ, ու ասանկ ա-
մէն օր առաջ երթալով՝ օրմը կըլայ՝ որ բոլոր ու-
նեցած ստակը կըկորսնցնէ. շատ հեղ ալ մենծ
մենծ պարտքերու տակ կիյնայ, ու կըմնայ աղքատ
ազրմելի մութացկան: Ասկէ դուռ կըբացվի գողու-
թիւն ընելու, ու շատ հեղ՝ Աստուած չընէ՝ ինքը
դինքը մեռցնելու: Աս պատճառով թէ որ սիրելի
հայրս կամ ուրիշ բարեկամմը ինձի ստակ տալու
ըլայ՝ շուտմը կըտանիմ՝ մօրս կամ իզմէ մենծիմը
կուտամ՝ որ ինքը պահէ, որպէսզի չըլայ որ իմ
ձեռքս մնալով ասանկ խաղի մէջ կամ աղայա-
կան բանի համար կորսնցնեմ (խարճ ընեմ):

ի՛ն:

Խաղէն ետքը դարձեալ կըսկսիմ կարգալ: Իրաւցնէ ես համօրս սորվելէս ետքը սիրով խաղ
կրխաղամ, բայց խաղէն ետքն ալ սիրով կըսկսիմ
կարգալ ու սորվիլ: Ամէն բանին ասեներ կայ:
Աս պարտպ չեմ կենար: Պատուելի վարժապետս
կըսէ. Ղաստարկութիւնը՝ պարտպ կենար ամէն
գէշութիւններու ու մեղքերու սկիզբ է: Ա՛յ որ գոր-
ծել կամ աշխատիլ չուզեր՝ պէտք չէ որ կերակուր
ուտէ: Ա՛ր շատի որ ձեռքէդ կուգայ՝ ունեցած ասե-
նըդ պարտպ մի անցնէր: Կորսըված ասեներ ես
չիղանար: Ամէն օր նայէ՝ որ գոնէ (պարէ) մէկ
բարի գործքմը գործես:

Պէտք է որ պղտփկութենէս սկսիմ ժրաջան
ըլլալ : Ժրաջան աղայ մը ազէտ ու բան չիգիտցող
ճերէն աւելի կարժէ : Իմաստունները կրտեն . Ինչ
որ պղտփկուց չես սորվիր՝ մենծնաս ճերանալու
որ ըլլաս չես կրնար սորվիլ : Ինչ բարիք որ պար
կրնաս ընել՝ բռէ, վաղուան թող մի տար : Ուրեմ
Տի հակուց սկսիմ շատ բաներ սորվիլ՝ որ ճերու
թեանս ատենը անտնցմով վայելեմ :

Պէտք է որ առարկանցման ատենը կարգալու
սորվելու ետեւ ըլլամ : Ընարկանց կանուխ կէս
ժամի (սահաթի) մէջ սորվում բանը՝ կէսօրվոնէ
ետքը մէկ ժամի մէջ դժւար կըսորվի :

Պատուելի վարժապետս կրտէ . մտոր իր առող-
ջութիւնը աշխատանքով ու ջանքով աղէկ կրնայ պա-
հել, ու իս կրիտատէ շատ հեղ՝ որ սի բանը աղէկ
մտքս պահեմ : Ընելի աղէկ ու պիտական է ա-
ռողջութիւնը՝ քան թէ հարստութիւնը . թէ որ չա-
փով կուտես՝ երկայն կապրիս ու քիչ կըհիւրնանաս :
Շատ ուտելը մնասակար է : Սարգ կուտէ կրիմը՝
որպէսզի ապրի, չէ թէ կապրի՝ որպէսզի ուտէ խմ :

Մերելի վարժապետս երբեմն զուարճալի պատ-
մութիւններ ալ կըպատմէ ինձի : Ատենաց հինգ
տարվան աղայ մը առջի գիշերանց մինակուկ պա-
տուհանիմը առջեր նստեր կրնայեր կոր աղւոր ու
պայծառ աստղերով զարդարւած երկինքին : Հայ-
րը վրա կուգայ ու կըհարցնէ անոր . ինչու ասանկ

աչքդ անկած երկինքը կրնայիս ու կրնամտասկոր՝
տղաս : Ըն ալ պատասխան կուտայ ու կրսէ . Հայ-
րիկ՝ աս աղւոր երկինքին նայելով՝ իմ սիրելի Մ.Ս.
տուածս կրնամտամ կոր . բայց վախ մի ալ կուգայ-
կոր ինձի՝ որ գուցէ իմ Մ.տուածս իս շխիբեր :
Ըն ատենը պատասխանեց հայրը՝ սիրտդ հանդարտ
բռնէ տղաս՝ վաղը առտու կանուխ ինձի հետ պար-
տելու տանիմ՝ քեզ՝ ու տեսնես իմանաս որ Մ.Ս.
տուած քեզ իրաւցնէ կրսիրէ : Հեմայ գնաւ պատկէ,
ու հանգիտս քնացիր :

Արկարող որք առարվանց կանուխ կելլէ ազան
իր լաթերը կրհագնի, ու կերթայ իր հօրը սենեա-
կին գուռը կրզարնէ՝ որ արթըննայ ելլէ : Հայրը
սիրով անոր դիմացը կուգայ ու կրսէ՝ նախաձայակ
ընել կուզես . ան ալ կրսէ, շնորհակալ եմ՝ չեմ
ուզեր, կաղաչեմ հայր շուտով երթանք պարտե-
լու : Արրոր հայրը իր ձեռքէն բռնեց ու սկան
աստիճաններէն (վերախմէնէն) վար խնել . ազան
մէկ ցնծումիք ցրցընելով ըսաւ . Ո՛վ սիրելի ու
պատուական հայրս, գիտնաս որչափ կուբախանամ
կոր աս պարտելու երթալնուս համար : Գունեն
գուրս կելլեն՝ ու քիչմը առաջ կերթան՝ մէկ լայն
դաշտիմը (օւղայիմը) կրհամին՝ որ տեսակ տեսակ
աղւոր ծաղիկներով զարգարւած էր : Ըն ատենը
ազան ախ ընելով կրսէ . որչափ աղէկ բան կրուոր
ինձի հայր իմ՝ թէ որ կարենայի աս ծաղիկներէն

փրցնել առնել . հայրն ալ կըսէ , գնա՛ տղաս՛ փրցուր՛ ու վայլէ : Մը լսած ինչպէս տղան ու բախու թեամբ կերթայ դաշտին մէջը՝ ու կըցած ինչ չափ ասդինն անդինն աղւոր ծաղիկներ կը սողովէ : Ատրբը կուգայ իր հօրը կը հարցնէ . հայր՛ ըվ բուսցուց հոս առ աղւոր ծաղիկները , ան ալ կըսէ . մարդ մը չի կրնար ասանկ ծաղիկ մը բուսցնել . տղան կըսէ , հապա պարտիզպանները բուսցուցին : Չէ , կըսէ հայրը՝ մինակ մեր սիրելի Մատուածը կը բուսցնէ առ աղւոր ծաղիկները : Պարտիզպանները միայն գետնի վրա ասդին անդին կը անկեն : Տղան կըսէ . հիմայ գիտեմ՝ որ Մատուած կաճեցնէ ծաղիկները 4 իսկ պարտիզպանները անոնք իրենց պարտէ զնե բնուն մէջը կը անկեն . բայց հոս ըվ անկեց առ ծաղիկները : Հայրը կը պատասխանէ . սիրելի տղաս՛ մեր ամենարարի Մատուածը բուսցուց հոս անզոս առ ծաղիկները : Մտկա քեզի մենձ ու բախու թիւն չէ . ու կը տեսնան որ առ սիրելի Մատուածը քեզ կը սիրէ : Հրամմերեա՛ հայր իմ՝ բառ տղան իրուցնէ Մատուած իս կը սիրէ եղեր՛ որ ասանկ մենձ ու բախու թիւն մը պարգևեց ինձի՛ ու ասանկ աղւոր ծաղիկներ ատուա : Հայրը կըսէ . չէ թէ առ ծաղիկները միայն՝ հապա ամեն քու ունեցած բաներդ ու ուրիշ զուարճալի բաներն ալ նոյն Մատուած ատուած ես : Թէ որ Մատուած կենդանիները ու բոյսերը ստեղծած չէր բլտար՛ կիս քեզի ոչ ապրուստ ու ոչ հազուստ կրնայի գտնել , ինչու որ մեր կերածը ու

Հագածը կենդանիներէն ու բոյսերէն յառաջ կու-
գան : Տղան կը հարցնէ . ամէն կենդանիները ու բոյ-
սերը Մատուած ստեղծեց : Հայրը կըսէ . հրաման-
բեւ՝ տղաս : Թէ որ ամէն մարդիկ մեկտեղ գալու ըլ-
լան՝ և ոչ խօտիմը տերև (ետփրախ) կամ մեկ պղտիկ
կենդանիմը գուրս հանել կամ ստեղծել կրնան :
Տղան կըսէ . ուրեմն որչափ ամենակարօղ է Մատուած
որ ամէն բանը կը ստեղծանէ : Հայրն ալ կըսէ . ու
որչափ բարի ու զթած է՝ որ ամէն բաները կը ստեղ-
ծէ մարդկան շահուն ու զուարճութեանը համար :
Ուրեմն անանկ շատ զուարճալի է քեզի առ դաշ-
տը : Հրամանբեւ՝ հայր սիրելի՛ շատ սիրուն ու շատ
զուարճալի է : Հայրը դարձեալ կը հարցնէ . որուն
չնորհակալ պիտի ըլլաս ասոնց համար : Տղան կը-
պատասխանէ . իրացնէ գիտեմ՝ որ պէտք է ինձի
Մատուած չնորհակալ ըլլալ՝ ու անոր հազար փառք
տալ՝ որ ասանկ աղւոր սիրուն ու զուարճալի բա-
ներ ստեղծեց : Հայրը կըսէ . ուրեմն կը սիրես դուն
աս ամենակարօղ ու ամենարարի Մատուածը : Սիրով
ու յօժարութեամբ կուզեմ ընել աս բանը՝ թէ որ
գիտնամ թէ ինտոր պէտք է ընել : Հայրը կըսէ .
ինչ կրնես դուն երբոր կուզես քու կին իմ զբաս
ունեցած սէրդ ցրցընել : Ան ալ կըսէ . կընայիմ ու
կախատիմ որ հրամանոցը ամէն ուզածը ձեռքս
եկածին չափ շուտով ու աղէկ կատարեմ . ինձի պէտք
եղած բաները խոնարհութեամբ հրամանոցմէ կը-

խնդրեմ՝ ու ինչ որ ինձի կուտաս՝ սիրով կստնեմ
ու շնորհակալ կըլլամ : Վարձեալ շատ հեղ կը-
սեմ հրամանացդ՝ որ հրամանքդ սիրելի ու բարի
հայր մի ես : Ըն առննը հայրը կըսէ . ահա ինչպէս
ինձի կընես՝ անկէ հաղարացատիկ աւելի պէտք ես
Ըստուծոյ ընել , թէ որ կուզես անիկա սիրել . Պէտք
է՝ որ ամեն բանի համար խոնարհուիմեամբ աղաչես
անոր . ամեն առած բաներուդ համար անոր փառք ու
գոհուիմիւն մատուցանես : ու երբեմն երբեմն ըսես
անոր՝ դու ես իմ ամենաբարի՝ ամենակարող՝ ու ամե-
նասիրելի Ըստուածս : Հայր , սա խօսքը սիրով կը-
սէի ես իրեն՝ թէ որ մէկ տեղմը զինքը տեսնելու
ըլլայի : Վիտցիր սիրելի տղաս՝ որ սա աշխարհիս
մէջը մտրդ մը չիկրնար Ըստուած տեսնել . բայց ինքը
ամեն տեղ մեզ կըտեսնէ ու կըլսէ . ինքը կիմանայ մեր
ամեն շնորհակալութիւնը . անոր համար դուն ալ
կրնաս խօսքով կամ շնորհակալութեամբ ամեն
տեղ քու սերդ իրեն ցըցընել : Բայց ամեն բանն
աւելի պէտք է՝ որ անոր ուղածը ընես՝ ինչպէս մին-
չուկ հիմնոյ իմ ուղածըս ըրիր : Հայր , սա բանս
ալ յօժարութեամբ կըկատարէի՝ թէ որ գիտնայի
թէ Ըստուած ինձմէ ինչ կուզէ : Արդիս՝ իր
ուղածը սա է՝ որ դուն ամեն մտրդ սիրես ու ամե-
նուն բարիք ընելու աշխատես : Տղան կըսէ . շատ
աղէկ . սա բանը սիրով կընեմ ես : Բայց ինչպէս
գիտես հրամանքդ՝ սիրելի հայր՝ որ Ըստուծոյ ուղածը

աւ է. ինքը Մատուած ըսաւ. հրամանոցը առ բանը :
Չէ. թեպէտ ինձի շտաւ, բայց ուրիշ սուրբ
մարդիկնեքուն ասանկ ըսած է՝ կուզեմ որ դուք մե-
կըզմէ կըբոր պէս՝ սիրէք : Տղան զարմանալով կըզէ.
Ինչ, ամէն մարդ մէկզմէկու կըբայր ու քոյր են :
Հրամանքես տղաս, ինչու որ Մատուած է մեր
ամենու հայրը : Արդին կըտէ՝ ուրեմն պէտք է
ինձի ամենուն հետ սիրով ապրիլ, մէկումը սիրաբ
չիկոտրել, ամենուն հետ անուշ խօսքերով խօ-
սիլ, ու կրցածիս չափ ամենուն բարիք ընել ու բա-
րիք ուղևլ : Ե՛լա ապրիս՝ տղաս՝ ասանկ պէտք է
որ ընես, բայց ամենէն աւելի քու ծընողքդ ու
նախնիքդ պատուէ ու սիրէ : Աւ ան ատենը քու մե-
ծերդ աղէկ կըպատուես՝ երբոր իրենց տուած խը-
րատները կըպահես, ու իրենց վրայ միշտ աղէկ խօս-
քեր կըխօսիս :

Աիրելի դաւակս քեզի իրեք բան ալ ըսեմ աղէկ
միտքըդ պահէ՝ ու աղէկ կատարէ, ու անով Մա-
տուածոյ աւելի հաճոյ կըլլաս : ‘Կախ՝ երբոր ես կամ
մէկ ուրիշմը քեզ ժամ կըտանինք՝ նայէ որ սիրով
ու յօժարութիւնով երթաս, ինչու որ անիկա է
քու սիրելի Մատուածոյ տունը, նայէ որ հոն ջեր-
մեռանդութիւնով ու առջեդ նայելով պարկեշ-
տութեամբ աղօթք ընես՝ ու Մատուածոյ աղաչես՝ որ
իբ շնորհքը քու վրայէդ պակաս չընէ : Արկրորդ
նայէ՝ որ պատարագի առջևը խելքդ վրայ ժողոված

ու սրտանց աղօթք ընելով կենաս, ու յիշես՝ որ
մեր Տէրը Արամու Քրիստոս Հոն տեղը քու առջիկ
կեցած է: Միշտ սրտիդ մէջը բաղձանք ունեցիր
ջերմեռանդութիւնով պատարագ տեսնելու: Թէ
պատարագի առջև՝ ու թէ ուրիշ ատեն սուրբ
Լստուածածնայ՝ քու պահապան հրեշտակիդ՝ ու
ուրիշ ամեն սուրբերուն աղաչէ աղօթք ըրէ՝ որ
քեզի համար Լստուած մէ շնորհք խնդրեն ու անեն:

Երբորդ՝ աշխատէ որ քու կեանքիդ մէջը ամեն
օր՝ ամեն վայրկեան (թայրիքէ) Լստուծոյ ծառայ-
ես. թէ Լստուծոյ ուրիշ բանով չես կրնար ծա-
ռայել՝ թէ չէ իրեն պատուիրանները ու հրամանը
կատարելով, հոգևոր բաներու սէր ունենալով,
ծնողացդ աղէկ հնազանդ (միութիւ) ըլլալով, սի-
բով ու փութով Քրիստոնէական Սարգապետու-
թիւն սորվելով: Ղարձեալ՝ քահանայները միշտ
խոնարհութեամբ պատուէ. իրենց օրհնութիւնը
խնդրէ, ու երբօր հոգևոր բաներ կրիստոսին՝ կամ
քեզի բարի խորատներ կուտան՝ աղէկ մտիկ ըրէ՝ ու
աշխատէ՝ որ աղէկ կատարես անոնց ըսածք:

Լսոնցմէ՝ ՚ի զատ ջանաս՝ օրդիս որ զպրա-
տունի ու ժամերու մէջ ալ ինչ բարի բան կրը-
սես՝ աղէկ միտքդ պահես՝ ու ատենին կատարես,
ու ասանկով միշտ կրսորվիս՝ թէ ինտօր պէտք է
քեզի Լստուծոյ հաճելի ըլլալ՝ ու անի սիրել:

ԻՃ:

Սիրելի վարժապետս աս բաները պատմելն
եզքը կըզատայ կրակ ինձի, մտիկ ըրէ՝ տղաս՝ կու-
զեմ քեզի ուրիշ բաներ ալ սորվեցնել՝ որոնցմով
Լատուճոյ ու մարդիկներուն աւելի հաճոյ ըլլաս: Աշ-
որպէս զի ըսածներըս աղէկ միտքդ պահես՝ մէկ
քանի կարճ ստանաւորներ ըսեմ՝ որ բերնուց սոր-
վիս անոնք, ու անանկով թէ բերնուց բան սորվե-
լու սկսիս, ու թէ ըսած խօսքերս միտքդ մնան:

Վեզի կրեսմ՝ բարի որդեակ.

չըլլայ ընես գործ մի անկարգ.

որ օրմըն ալ ցառով շքեսս,

վախ, ինչու ես ըրի ասանկ:

Արման եզիր ան շուշանի՝

որ դաշտի մէջ մինակ կամի.

միշտ սուրբ եզիր՝ ու բարեակեր,

թէ եւ մարգմը քեզ չխառններ:

Արբոր քու վրագ չարմը կրտեանես՝ շուտ մը
չակելու նայէ, որպէս զի օրէ օր չի մննծնայ.

Մատայներուն հետք սիրով ու անուշութիւ-
նով խօսէ, ու անոնց վրայ շափէ աւելի շատ գործ-
քեր մի գներ: Պատիւ ու վարձք տալը զօրստոր
խթան (մատու) են աղէկ գործ գործել տալու հա-
մար: Մատայնել ու ետքը ապերախտութիւն
գանելը մարդուն սրտին մննծ կակիծ կուտայ: Ի՞նչ

կազէիր դուն որ քեզի ըլլար թէ որ ուրիշն ծա-
ռայէիր, բրէ անիկա քու ծառայիդ :

Քու ընկերներուդ հետ անուշութեամբ աղ-
բէ, ու նայէ որ անոնց հաճոյ ըլլաս : Կանառուներ
սակն մարդուն ուղած բարի ու անփաս բանը կը-
ջանայ կատարել : Կոխ սիրող ու խիստ մարդէն
սակնքը կը փախնին :

Թե որ մէկը քեզ կաղաչէ,

Լզըսայր եկու՝ ինձի օգնէ .

Մի ուշանար՝ զնա անոր,

քու օգնութիւնդ շուտով հասցուր :

Թե որ կոչը կաղին կոզնէ,

երկուքնալ լու գործ կըտեսնէ :

Դատընկերներուդ հետ սիրով ու խաղաղու-
թեամբ վարիէ, բոլոյ զգոյշ կեցիր՝ որ անոնց հետ
չար ընկերութիւնը չընես : Կէշ օրինակը աղէկ
աղոց միտքը ու վարքը կուրէ : Եւ լի աղէկ է մի-
նակ կենալ՝ քան թէ գէշ ընկերներու հետ : Սր-
դիս՝ թէ որ գէշ ազար քու միտքդ գէշի դարձը-
նել կազեն՝ չտոյ որ անոնց ետեկն երթաս :

Տնայններուն ու աղքատներուն կըցածիդ
չափ օգնութիւն բրէ :

Բարի տղան շուրախանար

իջ ընկերին շարին համար .

ան է բարի՝ որ կըցասի՝

կրր ընկերը ցասիլ ունի :

Թե աղքատսը դեմըդ կելե,
դժած սրտով անոր նայե.
Ինչու դունալ կրնաս ըլլալ
աղքատ թշուառ՝ ինչպէս ան է:
Ըն ալ քեզի նման մարդ է,
քու ստեղծչիդ ստեղծւածն է:

Տղաք՝ ջանացէք հաւատարիմ ու ճշմարտա-
խոս ըլլալ: Ով որ մէկ հեղմը սուտ կըզուրցէ՝
անկէջ ետքը դժուարաւ կըհաւատցոյ՛ի անոր: Սէկ
սուտը ուրիշ սուտի ճամբայ կըբանայ: Տ՛շմար-
տութիւնը միշտ կըմնայ, բայց սուտը կանցնի
կերթայ: Տ՛շմարտութիւնը մեկուսը փնաս չիտար,
բայց սուտը միշտ փնասակար է:

Պէտք է ձեզի անոնցալ բարիք ընել՝ որոնք
որ ձեզի չարիք բրած են:

Թե որ մէկը չարիք բրաւ .
ատէ միայն չարն որ էզաւ .
չլլայ որ չար գործողն ատես,
չար ու անբան մարդու մըդդէս:
Ան է մեռնիլ յանիրաւի,
քան թէ ընել գործ անելի:

Թե որ սխալելով մեկուսը դեմ յանցանք մը
բրիք՝ ամեն բանէն առաջ աշխատեցէք յանցանք-
նիդ շտկելու, ու որուն դեմ որ ան յանցանքը
բրիք՝ անկէջ թողութիւն խնդրեցէք: Սէկ բարի
խօսքը մենծ բարիք կըզանէ:

Չբայ որ ընկերեզ բաննը գողնաս: Գա-
ղութիւնը պղտիկ բաննն կրտսի՝ մենծով կրգաղ-
րի: Չար գործքը առաջ չերթար: Չար ստորու-
թիւնը մահ կրբերէ: Ուրիշին չարիք ընել մուղեր:
Ո՛վ որ ուրիշին վնաս ընելու համար փոս (չու-
խուք) կրբանայ, ինքը դիւրաւ կկնայ հոն: Ինքը
իբ ընկերին չարիք ընելու թող չխտար:

Պատուելի վարպետս շատ հեղ կրսէ. Ինչ-
պէս դուն ուրիշին հետ կրվարպիս՝ ուրիշն ալ քեզի
հետ անանկ կրվարպի: Եւ շատ հեղ վարժապետս
Վրիտաոսին խօսիս ալ կրգուրցէ. Ինչ որ կուզէք
որ մարդիկ ձեզի ընեն՝ ան բանը դուք ալ անոնց
ըէք:

Ինչ որ աս խորտաները կրպահէք՝ շատ մենծ
բարիք կրգանէք:

ՅԷ.

Նոր Գիր:

.. Բ. Գ. Դ. Ե. Վ. Է. Ը. Թ. Ժ. Ի. Լ.
 Դ. Զ. Է. Ը. Թ. Պ. Ծ. Կ. Զ. Է. Ը. Թ. Պ. Ծ.
 Գ. Ը. Թ. Պ. Ծ. Կ. Զ. Է. Ը. Թ. Պ. Ծ.
 .. Թ.

Ը

Աստուծոյն գրգռոյն ալ յեռակա թող ստիպել
 որ ինչպէս որ սոսր ձգել եղան թանկերան ինչ
 բանիան ձարձեցայ: Ասկեց ետքը սոսր գրգռոյն ինչ
 յեռակա ստիպել ստիպել որոնք ձգել սոսր ստիպել
 ինչ գիտնալն թանկեր ստիպել ստիպել թանկեր ինչ,
 ձեռնայ ինչանոցոր որ ստիպել ձարձեցայն ինչ,
 թանկերն եղան ինչ, թե ինչպէս ստիպել ստիպել
 ինչ ձգել շատ թանկ ձարձեցայն ձարձեցայն: Ասկեց ետքը
 ստիպել ստիպել գիտել ինչ թանկեր. Բայց ձեռնայ
 թե Բայց գրգռել ստիպել ստիպել գրգռել ինչ գրգռել
 գրգռել ձարձեցայն ձարձեցայն: ձեռնայ ձարձեցայն ձարձեցայն
 թե ձեռնայ ձարձեցայն ձարձեցայն ստիպել ստիպել
 ստիպել ձարձեցայն ստիպել:

Աստուծոյն գրգռել յայնչ ստիպել թե ձեռնայ ձարձեցայն
 թե ձեռնայ ձարձեցայն, ստիպել թե ձեռնայ ձարձեցայն
 ստիպել ձարձեցայն, ստիպել ձարձեցայն ձարձեցայն
 ձարձեցայն: Աստուծոյն ձարձեցայն ստիպել ձարձեցայն:

Ամեն մէկ գիրքը աղէկ ու յայտնի յստակ ար-
տարեբերէ, որ լսողը մէկ ըսած գիրքդ մէկապէն կարե-
նայ զանազանեւ :

Պարտեալ յարգելիք ձեր ծառայեալ լռեալ . ալի
— —-ելիք ձեռքդ որ ըստ որ ձեռքդ ձեռքդ — —-
— —-ելիք — — գրեցիք, բը փին — — պին կետ, գը քին
— — կին կետ, զն թին — — ան կետ, եը եին կետ, զն
օին կետ, ժն շին կետ, խն զին կետ, ծն ձին/սն — ջին
կետ, ծն շին — — ջին կետ, ան օին կետ, ան բին կետ :
Այն ձեռք գիրք էր յարտաւ յայնք կնքուել — — արտա-
բերութիւնը — —-նի :

Երբոր կեզելը — — լռեալ՝ ձեր ծառայեալ լռեալ — —-նի — —
— —-նի . գրեալն արտա՝ որ ձեռք կայեցին գրեցիք երե-
— —-նի ինչ էն, ետեւն երկու գիրք — — ձեռն — —-ելիք
է, — —-նի օ, — — ֆ. — — ելիք է երե— —-նի — —-նի :
Այն գրեցիքն ձեռքն — —-նի՝ ա, ե, է, ը, ի՝ ո. օ,
ձայնարտա լռեցին . ինչ հարցած — —-նի գրեցիք արտա-
ձայն լռեցին : Պարտեալ . գրին կետ — — լռեալ
— —-նի՝ — —-նի — — գրեցիք — —-նի է լռեին, — —-նի, բա-
լայն է լռեին . որնն որ լռեին լե բալայն է՝
— — — — լռեին որ լռե արե՛լ երբոր էր ձեռք — —-նի — —
նշանը՝ որ թաւանշան լռեցին՝ — —-նի — —-նի յայն լռ-
կանէ . — — ձեռք ալիքն ձեռք արտաբերութիւնն լռեալ — —
— —-նի — —-նի լռեարծածիլի՛ր՝ լռեալ . լեզուք ձեռք
նստիւնց յեալ գիրք գրեցիքն ձեռք — — կետ — — ձեռք
արտած գրեցիքն ձեռք — —-նի — —-նի լռեարտի-

իրմէ ևտքը եկող ձայնաւորին քովը դեր, Ինչպէս,
սիրող՝ սի-րող. պատիւ՝ պա-տիւ :

Իմէ որ երկու կամ՝ իրեք բաղանջն գրեք
երկու ձայնաւոր գրի մէջը կուգան՝ անանցմէ միայն
մէկը ևտեի ձայնաւորին քովը դիր. Ինչպէս, ևզըտյր՝
ևզ-բայր. թարգման՝ թարգման. ինքնին՝ ինքնին :

Ինչոյ սուղ ինննին զլա գնորտուլը Բանիւ ը-
սու, իննն երեքին ձի լանիւլը սրել լանիւլը սրելը
սուանց Բաղնայն գնորտը սաննուլը իր սիւղը. սու
լուլայ՝ երեքը Բանիւլը սուղ լանիւլը սր Բ Ե,
սու ինն գայնն է սն սրուլը սուլին կեւը՝ սն
սուղ լանիւլն Բաղնայն գնորտը երեք զլայ իննուս
երկուրդ լանիւլ իննուին յայնուր գրուլը. Ինչպէս.
անարգ՝ ան-արգ, անարի՝ ան-արի : Ան երե-
քը ձի Բանիւլը ձի երկու յայնուր գնորտը սուլը
կուգան սրուլը սուլն սանց ձիւլը կուգ լանիւլն
սիւղը Գնը, Ինչպէս, միայն՝ մի-այն. գոր-ծե-ին :

Երեքը ձի հանարը ըլլուայ իրդուլը սուսու-
լը լուրդեթս ինն հանուրայ՝ որ սն Բանիւլը
ձիւլը կուգ ը գնորտը սն սուլ հանուրայ լը գրել.
Գայն նոր սրուլը սն հանուրը կուգ Բանար գրուս
է՝ որ ինննն Բե երեքը գլուխ, միզը, Ե սրելը
սանց նուս ըստ Բանիւլը իրդուլը իմ գրելը ըստ
ընելայն ոլորտ հանն երկու Բաղնայնի ձիւլը :

Այն հանարին ձիւլը ըստ՝ որ Բանիւլը սրու-
լը երեքը սուլն ըստ գնորտը լը սուլ լը սուլը

կամ շարժելու ահեհ հել բառը: — նայե՛ որ ահեհ
բառին էտի յայնաոր գները շարժելով որոտներէն:
— որի պէտք է որ լինի՛ լուս: *Բըմբիկ, գերբը-
նական:* Գառլեալ լուս: — պէի հիտ գեր, որ երբ-
որ բառիւ հել Գրեհն ը գները կամ է՛ ան բառը
կորոտներէն — արեւը՛ ան ընն ինչ ինչ շարժե-
կամ ը գները շարժելով շարոտներէն: — որի ինչեր,
*Լըրբ Լըրեղըն, Լըաղըն, Սըղըր, Կապ ընն,
Լըրբ, Լըրեղըն, Լըաղըն, Սըղըր,* ինչպէս որ նայն
հաւորին հելն — բառերը շարժելով Գրեհն կամ նշու-
նակն էն:

Գառլեալ լուս՝ որ երբոր գրելու արեւը
աննայ նկն բառեր գրած արդի էտը գալով շա-
րիւ կառն աննայ, պէտք է ը գները երկու բա-
ղայնին հելն Գրեհն: Ինչպէս ինչպայ որ՛ ձգել, կամ
Կոմն պիտի գրե- — գրած արդի Կոմնը շարժելով
երկու կամ երեք գրեհն արեւ լուսներ, ինչ կրնոր
ան արեւը արանի բառնել՛ ձգել, կամ ծաւըր.
Կապ պէտք է որ արանի գրեհն՛ ձը-գել. ծաւըր՝

Լըրբոր կորտուլու լուսայ՛ ի՛ ինչոտորետս ցը-
ցայ ինչի՛ *Ը Կըա, Բուժ, Սարսակա, Սիջակա,
Սըրջակա, Պարզիկ, Փակագիծ ու Լընժամնայ*
լուսու նշանները, — պէի՛ն կառնայց ինչի՛ ինչ
արան պէն հելն էնն բանի ինչոտայնն:

— Լըրբոր բառիւ ինչ կրտննի՛ *Ը Կըա*՛ որ
արանի () գիծ հ է. պէտք է որ՛ գր գրեհն ինչ է՛

ան գիրը շարժելով արտաբերելու . Ինչպէս, *զնաւ, փափփիր, ահաւ* :

Է: Ինտերմիդիէ՛ սր ասանի՛ (') նշան Գ է . երբոր իստի ճշ թառի իստի ծայրին Գ եղի վերի Գին լե-
րալի ան թառը լեւելին իստը ճիշտ հանգիստ ղեպս
է ասանել . Ինչպէս աս իստին ճշն լեւելանլի . Երբոր
աղեկ կըսորփիր՝ ամենքը ձեզ կըսորին :

Ը: Ստորակետը ասանի (,) նշան Գ է՝ երբոր
թառի՛ն իստը լեւելի՛ն լեւելին՝ սր իստը լե-
ւելին ան թառին իստը թառին ճիշտ ասանի հանգիստ
ղեպս է ասանել . Ինչպէս աս իստը լեւելին . Գուն
քու գործքիդ մէջը ժիր (հանտըն) կղիր ու քե-
զի հիւանդասթիւն չի գար :

Թ: Սիմվոլակետը՝ սր ասանի (.) նշան Գ է՝ երբոր
թառի՛ն իստը լեւելի՛ն ղեպս է սր ան թառը լեւելին
իստը աստորինանն ալ ասանի հանգիստ ասանի . ա-
սանի լեւ աս իստին ճշն . Իսկապի աղան իր հայրը
կուրախացնէ . իսկ անիսկը աղան իր մորը արամու-
թիւն կուտայ :

Դ: Սիմվոլակետը՝ սր աս (:) երբոր լեւելին է՝ ալ-
թառը իստիցանիստի իստը՝ իստ իստը լեւելանլին
իստը Գրիլել լեւելին սր հան ղեպս է իստը լեւ-
հանգիստ ասանել :

Ե: Ստորակետը՝ սր աս (') նշան է՝ երբոր թառի՛ն
լեւ լեւելի՛ն լեւելին սր ան թառը հարցնելու ելու-

Պատիւով գրած հասարակ բառերը առնելն.
 ան, ամենայն. ին, պոսինքն. ան, աստուած. ել,
 եալ. կժ, կամ. ձն, ձիառու. նք, նորա: Նք, նա-
 քա. թի, թխն. թի, թեան. 'ի վի, 'ի վերայ.
 սնգ, որակա. պն, պէս. սք, սուրբ. վն, վանն. վնյ,
 վանն որոյ. ար, արեւ. յք, քան. Վն, Վրխառա:

Առնելու ցանկերն երեսը յարգելն շարդիւս ըստ-
 որ հեր ուղի յեռագրիւններուն հերը, ինչպէս հիշոյ ու
 ըստ նոր պատճ գրելուսն հերը առնել պատիւով գրած
 բառեր չնոսրելն: 'Եւ երբ որ հերը իր հեր հեր
 հը բարձր կամ բարեւոյն գրելու ըստ նոսր յարգու-
 շարդիւսն պէտք առնել պատիւով բառեր գրել:

Առնելու երեսը յարգելն շարդիւսն իրարմը
 հանար ինչէ առ ընդհանուր իննանը աստ: Ինչպէս
 որ կրթութիւն, անանկ ալ բնական ու յարմար ձայ-
 նով կարգու:

Պատիւովն շարդիւսն առ իննաները ինչէ
 աստիւն երեսը, իարճ պատիւնն հը առնել պատիւ
 իրարմն առ սորմը իննաները անոր հերը ցընելն:

() գոտիս հը իննաները իր պատիւնն առ
 աննը ըստ ծրարնն առ աշխարհն. սիրող երեսը, որով
 է պատիւնն արհեստներ որովցառ: Աստիւսը
 ըստ ընդունելն իննաներ իր պատիւ: Եւ եր-
 բեան իննաներ անոր շարդիւսնն առ շարդիւսն-
 ները, -- իր պատիւնն իննաներ անանց. այսոր
 էնը ըստ պատիւ, որ գոտի, ինչպէս ընկերներ

(այսպէս) անկողան: Ասանի զգուշութեանը շատ լուսնակներն (որ լուսնակ գոյգու զգուշի լին զովոր) անկողան:

Իրանի փրկիչ լուսնակներն Գնալի հետք ին լուսնակ անկողան: Եւ ու լուսնակ լուսնակ Եւ լուսնակ լուսնակ անկողան լուսնակ, Եւ լուսնակ ան կողան լուսնակ լուսնակ անկողան: Պէտք է որ լուսնակ լուսնակ անկողան լուսնակ լուսնակ լուսնակ ան կողան լուսնակ:

491.99-8

U-57

